

25 jaar na 11 september: 'Gek genoeg is deze tijd vreedzamer dan ooit'

12.9.2026 - | Radboud Universiteit

Theorieën over een clash of civilizations bestonden er wel, maar op 11 september 2001 werden die theorieën plotseling realiteit. 25 jaar na dato kun je dan ook spreken van een wereld vóór en een wereld ná 9/11. Dat stelt Amerikanist Peter van der Heiden. 'Het is op z'n minst de katalysator geweest voor een aantal fundamentele veranderingen in de wereld.'

Begin 2001 reisde Peter van der Heiden naar Amerika. Binnen een mum van tijd kon hij het vliegtuig instappen. 'Een paar maanden later, en nog altijd, moet je door allerlei hoepels springen om te kunnen inchecken.' Hetzelfde geldt voor de ESTA die iedereen die voor een reis naar de Verenigde Staten moet aanvragen. 'Voor 9/11 hoefde je enkel een formuliertje in te vullen aan boord en dan mocht je het land in.'

Maar de meest ingrijpende veranderingen zijn de dingen die we niet direct zien, benadrukt Van der Heiden. 'Het cameratoezicht en de enorme stroom informatie die overheidsinstellingen en veiligheidsdiensten over ons verzamelen, zijn een gevolg van de aanslagen op 11 september.' Er waren in voorgaande jaren al wel aanslagen op Amerikaanse ambassades gepleegd, maar zo'n grote aanslag op eigen grondgebied, waarbij ook zoveel burgers omkwamen was helemaal nieuw voor de Verenigde Staten. 'Dat heeft er enorm ingehakt in Amerika, dat zich altijd onkwetsbaar waande. Plots was iedereen een potentieel slachtoffer én veranderde iedereen in een potentiële dader.'

Van der Heiden wijst op de toegenomen islamofobie die rechtstreeks verband houdt met 9/11. 'Dat zag je in Amerika, dat zich steeds nadrukkelijker als christelijke natie ging presenteren, maar ook in Nederland waar Pim Fortuyn in de maanden na de aanslagen op het schild werd gehesen, terwijl hij voor die dag slechts op een zeteltje of twee koerste met Leefbaar Nederland.' En hoewel dat verband 25 jaar later niet meer altijd even duidelijk aanwijsbaar is, bestaat er volgens Van der Heiden wel degelijk een lijn tussen de aanslagen van 11 september en politieke ontwikkelingen vandaag de dag. 'Trump heeft die vreemdelingenhaat gebruikt om het tot president te schoppen.'

Voor het lapje gehouden

De duidelijkste naweeën van 11 september, ziet Van der Heiden in het Midden-Oosten. 'Bush greep de aanslagen meteen aan om Afghanistan binnen te vallen en later om het werk van zijn vader in Irak af te maken. De chaos die ze in die regio hebben veroorzaakt is immens. Zonder de oorlog in Irak waren organisaties als IS nooit zo groot geworden, als ze überhaupt al waren opgericht.'

Aanvankelijk schaarde de wereld zich pal achter de Verenigde Staten en begrepen velen de spierballentaal van president Bush ('we will smoke them out of their holes') maar al te goed. Maar dat imago zou in de jaren daarna een enorme deuk oplopen. 'Vanaf president Kennedy presenteerde Amerika zich als 'the shining city on a hill', maar toen bleek dat het land met de Irak-inval heel de wereld voor het lapje had gehouden en bleek dat daar helemaal geen *weapons of mass destruction* waren, was het een heel eind gedaan met de goede Amerikaanse reputatie.'

En het is maar goed dat we Amerika niet (meer) verafgoden en zien als gidsland, stelt Van der Heiden. 'Welke president er ook zit, van Obama tot Trump, in essentie zijn de Verenigde Staten een land dat er bijna alles aan doet om de eigen macht te behouden en uit te breiden.' Ze laten zich, zo

toont de juridisch illegale Irak-inval, in ieder geval niet tegenhouden door het internationale recht. 'Ironisch eigenlijk dat de stichter van de liberale rechtsorde die nu ook weer afbreekt.'

Geen steek opgeschoten

Een kwart eeuw na 11 september 2001 lijkt de wereld geen steek opgeschoten. 'In Afghanistan is de Taliban weer aan de macht, van het Israëliëse optreden in Palestina lusten de honden nog steeds geen brood en Iran trekt zich niks aan van Amerikaanse bombardementen. Ondertussen is het wachten op de opkomst van nieuwe terreurcellen. Als je het zo bekijkt, zie je het eigenlijk alleen maar erger worden. En dit is slechts een greep uit alle gewelddadige conflicten die nu gaande zijn.'

Toch is dit gek genoeg de meest vreedzame tijd in de geschiedenis van de mens. Dat wil zeggen: statistisch gezien leven meer mensen dan ooit momenteel in vrede en was er nog nooit zo weinig oorlog. 'Die statistiek is misschien iets waar we ons tussen al het nieuws over gewelddadige conflicten aan kunnen vasthouden.'

<https://www.ru.nl/onderzoek/onderzoeksnieuws/25-jaar-na-11-september-gek-genoege-is-deze-tijd-vreedzamer-dan-ooit>